

Paul R. Ehrlich

Catedràtic d'estudis de població de la Universitat de Stanford (EUA) i Premi Ramon Margalef d'Ecologia 2009

«Un bon economista hauria d'entendre l'ecologia en profunditat»

Escrit per Begoña Vendrell Simón i Patrícia Homs Ramírez de la Piscina

Especialista en papallones i biologia de poblacions, i ferm defensor de la necessitat de moderar l'explotació que fem de l'entorn natural, Ehrlich va ser el guardonat de la cinquena edició del Premi Ramon Margalef d'Ecologia. L'especialista nord-americà és també l'autor d'un dels llibres de referència sobre els problemes de la superpoblació humana, *The Population Bomb*, i recentment ha impulsat el programa de conscienciació ambiental Millennium Alliance for Humanity & the Biosphere (MAHB).

Al llarg de la història, les ciències naturals i les socials han estat bastant separades, però ara sembla que en alguns àmbits, com ara l'ecologia, cal introduir els humans com un factor més en els estudis.

Sí, els estudis humans s'estan introduint en les ciències naturals. Crec que les ciències socials haurien de ser subciències, com subdepartaments de l'ecologia. Les interaccions dels *Homo sapiens* entre ells i amb el medi també són part de la natura, i per això crec que les ciències socials haurien de formar part dels departaments d'ecologia. Alhora, l'economia humana és subsidiària de l'economia de la natura i, per tant, un bon economista hauria d'entendre l'ecologia en profunditat. I aquí ens trobem amb un dels problemes principals, perquè la majoria d'economistes no han sentit a parlar mai d'ecologia. I potser per això l'economia és una disciplina fallida. Els economistes poden predir qualsevol cosa, però no entenen com funciona el món; ens diuen coses sense sentit, com ara que podem tenir creixement econòmic continuat i sense problemes.

Potser l'ecologia també s'hauria d'apropar a altres disciplines?

Els ecòlegs també haurien d'entendre els sistemes humans, que són els responsables de malmetre altres sistemes del planeta. Per això, tots els

«ELS ECONOMISTES PODEN
PREDIR QUALSEVOL COSA,
PERÒ NO ENTENEN COM
FUNCIONA EL MÓN»

graduats en ecologia a Stanford saben bastant d'economia. Malgrat que els economistes no entenguin res, has de ser capaç de parlar la seva llengua per comunicar-t'hi i mirar d'educar-los. És molt important que els ecòlegs sàpiguen economia.

Com es pot abordar la cultura des d'un punt de vista ecològic?

D'una banda, el primer que cal fer és adonar-se que hi ha algunes coses que no es podran permetre, independentment de si són actituds culturals o no. En altres paraules, es pot tenir una cultura com la dels economistes que fomenti un creixement de la població i de l'economia sense límits. Però al final caldrà donar-nos per vençuts, perquè la natura ens hi obligarà. Perquè, en el fons, no hi ha tantes opcions per escollir: es pot dir que la població creixerà per sempre; però això no pot ser, i no serà. D'altra banda, hi ha diferències culturals meravelloses. Diferències en el tipus d'aliments que mengem, en les llengües que parlem, en moltes actituds, etc. I una qüestió èticament important és fins a quin punt tenim el dret de dir què és correcte des d'una perspectiva cultural. Els musulmans, per exemple, no accepten la Declaració Universal dels Drets Humans, perquè creuen que atorga massa drets a les dones. Tinc el dret de dir-los que estan equivocats?

La iniciativa MAHB que vostè ha contribuït a crear mira de tractar aquest tipus de qüestions?

El MAHB no tracta de respondre-les, sinó d'incentivar-ne el debat. La idea és que la gent es quedi amb alguna cosa, amb diferències culturals que són enriquidores. Però, és clar, algunes diferències culturals... Crec que gairebé tothom estarà d'acord que la cultura de les SS no era bona... I entre aquest i altres exemples hi ha tota mena de gradacions, així que un dels grans problemes és com podem mantenir un món divers sense destruir-lo.

Com definiria la naturalesa humana?

Podria escriure un llibre sencer anomenat *Naturaleses humanes*. No hi ha una naturalesa humana, és una de les conseqüències de la cultura. Si bé hi ha diferències genètiques entre nosaltres, és molt clar que moltes de les que observem i s'acostumaven a incloure dins les anomenades *genètiques* en realitat no ho són; són diferències de desenvolupament.

Vol dir «culturals»?

Bé, alguns en dirien *culturals*. Però dos bessons siamesos, per exemple, són diferents des de l'inici de la seva existència, malgrat tenir el mateix genoma. Heu sentit a parlar de les quintigèmies Dionne?

Les... qui?

Van ser cinc nenes idèntiques que el Govern canadenc va arribar als seus pares i van ser criades i estudiades per psicòlegs en condicions de laboratori. Els psicòlegs van escriure un llibre sobre les impressionants diferències que hi havia entre elles. Tot i ser criades en les condicions més uniformes possibles, tenien caràcters molt diferents. Així que, aquestes diferències, potser cal buscar-les en aspectes com ara la posició de cada embrió a l'úter, la distribució de l'espai que ocupa cada fetus... Aquestes diferències no serien una qüestió de cultura.

S'imagina dient-li a algú que té una mala adaptació cultural?

Hi ha gent que ho ha fet. Suposo que depèn. Hi ha un llibre anomenat *Sick societies* [escrit per Robert Edgerton] en què s'analitzen societats que van tenir un comportament que els va portar a l'extinció. Però quin? Aquest és el tipus de pregunta difícil de respondre. Novament, i en casos extrems, molta gent probablement estaria d'acord que la cultura de les SS era dolenta. En canvi, obtindríem opinions molt més diverses si parléssim de mutilacions que, d'alguna manera, la gent d'una determinada cultura accepta per a si mateixa. I una de les coses que volem abordar amb el MAHB fa referència a aquesta esclatxa cultural. És difícil saber quins són els aspectes clau per a la supervivència, i és molt difícil tenir aquesta mena de debats amb algú que creu que l'economia pot créixer per sempre. Les respostes ètiques que n'obtidrem seran diferents de les d'algú amb un pensament oposat.

Com es pot encarar aquesta esclatxa cultural?

Crec que el punt més crític és que l'ecologia i els coneixements afins s'haurien d'ensenyar a l'escola bressol. En comptes de repetir les típiques frases d'al·literació que es diuen als més petits, com ara «la meva mare em mima», podríem dir-los «mireu la planta creixent al sol» o alguna cosa semblant. Potser així la connexió entre plantes i fotosíntesi es faria abans. En realitat, no hem analitzat els programes de les universitats per saber quins són els aspectes més importants per a l'esclatxa cultural. Però sí que podríem saber quins són els aspectes crítics que els ciutadans políticament actius han de saber; així podríem redi-

senyar els programes universitaris per fer-los més adequats. Però, d'alguna manera, les universitats són més conservadores que l'Església. Tenen departaments absurds. Com pot ser que no sàpigues quelcom d'economia si ets antropòleg? O no saber una mica de psicologia si ets economista? La mateixa divisió és una bogeria; però persisteix perquè el finançament flueix en direcció a les línies de departament, i la universitat hi queda encadenada. Per això les universitats no lideren. Coneixeu alguna universitat del món que tingui un paper preponderant per mirar de resoldre problemes humans? La major part de les dels EUA serveixen a les grans corporacions econòmiques.

Vostè també ha treballat en l'equació IPAT. Podria explicar-nos una mica en què consisteix?

L'impacte que tenim en els sistemes de suport vital es pot mesurar segons tres paràmetres: 1) quanta gent hi ha?, això és la P; 2) quant consumeix cadascú?, això és la A, el nivell d'afluència, i 3) quines tecnologies es fan servir per proporcionar el consum, això és la T. Per exemple, si ens hem de desplaçar des del lloc on he fet la conferència fins aquí on m'esteu entrevistant, fer-ho a peu és una opció més bona que fer-ho en cotxe. Com podeu veure, no és una equació gaire complicada i, de fet, inicialment no la vam desenvolupar com una eina d'anàlisi, sinó per fer que la gent s'adonés del problema. Als anys seixanta i setanta les idees se centraven en el problema de la població. L'arrel era la pobresa: massa migració africana cap a Europa i massa migració llatinoamericana cap als EUA. Volíem assenyalar que l'impacte humà té aquests grans factors de consum i tecnologia que multipliquen el factor de la població. Però, per mitjà de la fórmula, també vam ser capaços de dir que els EUA és el país més superpoblat del món: tenim una immensa població, un enorme nivell de consum i fem usos estúpids de la tecnologia.

«L'ECOLOGIA S'HAURIA D'ENSENYAR A L'ESCOLA BRESSOL»

Potser caldria emfasitzar el factor de consum en comptes del de població... Què n'opina?

Això és com dir que si estem interessats a saber l'àrea del rectangle ens hauríem de centrar en l'amplària i no en la llargària. O a l'inrevés. Podem saber quin és el que canvia més ràpid, però no quin està contribuint més a fer un rectangle d'una milla de llarg per una polzada d'ample. No podem dir que l'amplària hi estigui contribuint més o menys que la llargària. El mateix passa amb la població i el consum. Si el consum es dobla i la població es redueix a la meitat, continues estant al mateix lloc.

Ens referíem a la cultura occidental, on sembla que el consum hauria de ser més important.

En la cultura occidental, és més probable que hi hagi una reducció de la població per un canvi ràpid de tecnologia. Per exemple, entre 1941 i 1945 els EUA van passar de produir sis milions de cotxes l'any a produir l'equivalent en avions i tancs. I també vam desenvolupar la bomba atòmica. Estàvem en guerra. Però, al final del període, tornar a produir tots els béns que la població d'un país ric necessitava va costar bastant temps. Això va canviar els factors població i consum en qüestió de setmanes. Vam tenir racionaments de menjar, no podíem aconseguir gasolina sense una targeta de racionament... Amb això us vull dir que el consum no és el més important per a mi. Però si es volgués manipular algun factor caldria començar pel que costaria més d'aconseguir; perquè, novament, quan la gent es desperti, creieu-me, els factors consum i tecnologia canviaran a la velocitat de la llum. Això va passar amb l'escassetat de petroli dels anys setanta. Abans d'això, la gent tractava la gasolina com si fos pràcticament un bé gratuït: els dipòsits s'omplien amb alegria, però després tot va canviar ràpidament.

Es tractaria d'un canvi d'actitud de cadascun de nosaltres vers les coses, com si de sobte prenguéssim consciència del nostre impacte planetari?

Ara sabem que canviar el nostre comportament reproductiu és molt més fàcil que canviar el comportament de consum. Aquí, a Espanya la taxa de fertilitat està 1,5 punts per sota amb relació a fa... quaranta, cinquanta anys? I què ha passat amb el consum en aquest temps? Doncs, que esteu consumint més i més i més. Es poden imposar canvis de consum; però, de manera voluntària, hem observat que són els canvis de comportament reproductiu, no de consum, els més fàcils de canviar. És clar que gairebé pertot arreu els economistes han persuadit la gent que consumir més és millor. Així que el comportament reproductiu ha canviat cap a una direcció positiva, però el consum ha anat en direcció contrària de manera molt ràpida.

Finalment, creu que els científics s'haurien d'implicar més políticament?

També morirem si el món s'enfonsa, oi? No abandones els teus drets com a ciutadà només pel fet de ser científic. Cal tenir cura a intentar exposar les teves opinions i fer-ho d'una manera clara; això hauria de ser part d'una de les habilitats acadèmiques dels científics. A mi el, que em costa més és el que està relacionat amb el consens científic. És necessari i cal mirar d'assolir-lo, però com a persona puc tenir una opinió menys ortodoxa. Des d'un punt de vista científic, per exemple, hi ha consens sobre el canvi climàtic; però també penso que el Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic (IPCC) és massa conservador. Personalment, crec, per exemple, que seria una bona idea desfer-nos dels cotxes. Els EUA es van convertir a una *cultura del cotxe* per les companyies petroleres, de l'automoció i del cautxú. Crec que haurem de canviar la societat, i un bon punt de partida és canviar la dependència que tenim dels cotxes. Podem pensar en una societat on es pot treballar des de casa, o anar a la feina caminant o en bicicleta, i així també aconseguir un guany en salut. El problema principal és que prop d'una de cada sis persones depèn directament o indirectament del cotxe. Així que cal ser molt intel·ligent per canviar aquest sistema, i no es pot fer de la nit al dia. Però podem anar fent canvis petitíssims dia a dia. **I**

PERFIL

UN LLIBRE

El més recent és una novel·la titulada *A Thread of Grace*, però no recordo el nom de l'autor [Mary Doria Russell].

UNA PEÇA DE MÚSICA

Mr. Tambourine Man, de Bob Dylan

UN LLOC PER ANAR DE VACANCES

Durant molt temps un dels meus indrets favorits ha estat Bora Bora, però ara està fet malbé. M'agradaria poder-la comprar i fer-hi una bona universitat ben diferent.

UN MENJAR:

Ànec a la pequinesa o ostones crues, o una barreja de tots dos...

UN CONSELL PER ALS ESTUDIANTS

Et deus a tu mateix passar-ho bé i fer quelcom que realment t'apassiona; però li deus a la teva societat passar almenys un 10 % del teu temps mirant de convertir-la en un lloc millor per a tu mateix, els teus fills i la resta de la gent.

QUÈ PODEM APRENDRE DE LES PAPALLONES

Són una eina meravellosa per fer-se tota classes de preguntes sobre ecologia i, a més, són boniques!